Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry

Timo Kontio, toiminnanjohtaja
Reetta Pietikäinen, asiantuntija

HE 120/2024 vp

4.11.2024

Lausunto eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle:

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja valmiuslain muuttamisesta

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry kiittää työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa mahdollisuudesta tulla kuultavaksi ja antaa lausunto työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja valmiuslain muuttamista koskevasta hallituksen esityksestä. Into käsittelee esitystä ja sen vaikutuksia erityisesti työpajatoiminnan sekä heikossa työmarkkina-asemassa olevien nuorten ja pitkäaikaistyöttömien näkökulmasta. Lausunnossa hyödynnetään Inton työpajatoimijoilta keräämää kyselytietoa.

Lausunnon keskeinen sisältö

- **Into vastustaa esityksen mukaista palkkatuetun työn rajaamista** kuntien tai kuntayhtymien osalta ainoastaan alentuneesti työkykyisen henkilön tai 60 vuotta täyttäneen pitkään työttömänä olleen henkilön palkkaamiseen. **Esitys vähentää heikossa asemassa olevien työllistymismahdollisuuksia ja tulee lisäämään pitkäaikaistyöttömyyttä ja nuorten syrjäytymisen riskejä.** Hallituksen työllisyystavoitteeseen ei voida päästä, jos toimivia työllisyyttä edistäviä keinoja vähennetään.
- **Esitys heikentää kunnallisten työpajojen toimintaedellytyksiä ja johtaa toimintojen supistamiseen ja paikoin jopa alasajoon.** Tämä jättää työnhakijoita ilman tarpeisiinsa vastaavia palveluita ja työllistymismahdollisuuksia. **On hyvä, että lausuntopalautteen perusteella esityksen vaikutusarvioihin on lisätty muutosten työpajoille tuottamia vaikutuksia.** Kielteisistä vaikutuksista huolimatta itse esitystä ei ole muutettu.
- Korostamme, että palkkatuetun työn myöntäminen kunnalle ja kuntayhtymälle myös ammatillisen osaamisen parantamiseen tulee jatkossakin olla mahdollista. Esitämme myös erilaisia ratkaisuja, joilla turvataan työllistymistä ja ehkäistään pitkäaikaistyöttömyyttä ja nuorten syrjäytymistä. Katsomme, että kohderyhmien osalta alentuneesti työkykyisen ja 60 vuotta täyttäneen pitkään työttömänä olleen henkilön lisäks**i palkkatuettu työ tulee mahdollistaa ainakin vastavalmistuneille ja alle 25-vuotiaille työttömille nuorille. Lisäksi palkkatuettu työ tulisi sallia pitkäaikaistyöttömille. Vaihtoehtoisesti palkkatuettu työ tulisi mahdollistaa kunnallisilla työpajoilla.** Ja lisäksi sitä pitäisi pystyä myöntämään **oppisopimuskoulutukseen**.
- On huomattava, että palkkatukeen varatut määrärahat ovat jo pidempään vähentyneet merkittävästi ja **mahdollisuudet työllistää palkkatuella on työpajoillakin jo nyt rajattu hyvin vähiin**. **Palkkatukeen varattuja määrärahoja tulee kasvattaa.** Into haluaa kiinnittää huomiota myös siihen, ettei TE2024-uudistukseen liittyvä uusi kannustava rahoitusmalli huomioi riittävästi eri syistä pitkittyvää työttömyyttä. Työttömyysturvan ja aktivoinnin välisen kytköksen poistaminen ja avoimille työmarkkinoille työllistymisen painottaminen **heikentää palveluiden järjestämisen kannustavuutta ja vähentää vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien palveluita ja työllistämismahdollisuuksia.** Tämä on ollut työpajakentällä jo nyt nähtävissä.
- Into painottaa, ettei palkkatukea tule rajata, vaan kehittää ja vahvistaa sen vaikuttavuutta. **Kuntien palkkatuetun työn vaikuttavuutta voidaan lisätä tehokkaasti avoimille työmarkkinoille poluttavilla palveluilla, kuten työhönvalmennuksella ja edelleen siirtämisellä**. Niitä on tarkoituksenmukaista lisätä ja mahdollistaa nykyistä laajemmin.

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry

Rautatieläisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

into@intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi
www.intory.fi

ETSIVÄ NUORISOTYÖ JA TYÖPAJATOIMINTA RY

Palkkatuettu työ työpajoilla edistää heikossa asemassa olevien työllisyyttä – rajaaminen heikentää toimintaedellytyksiä

Työpajat ympäri Suomen tarjoavat palkkatuettua työtä työllistymiseensä tukea tarvitseville olennaisena osana palveluvalikoimaansa. **Merkittävä osa työpajoista (n. 70 %) on kunnallisia organisaatioita, joten esitys kohdentuu huomattavaan osaan työpajoista.**

Palkkatuettu työ kunnallisilla työpajoilla tarjoaa heikossa asemassa oleville kokonaisvaltaisesti yksilöllistä tukea, osaamisen kasvattamista ja työllistymisen mahdollisuuksia. Tämä vahvistaa työelämäosallisuutta ja -valmiuksia. **Palkkatukea hyödynnetään usein osana työpajan laajempaa palveluprosessia asiakkaan tarpeiden mukaisesti.** Tällöin palvelupolku rakentuu monesti kuntouttavasta työtoiminnasta tai työkokeilusta palkkatuettuun työhön valmentautujan tarpeet jo tuntevan valmennushenkilöstön tukemana. Näin mahdollistetaan asiakkaan tarvitsema riittävän pitkäkestoinen tuki ja valmiuksien pitkäjänteinen kasvattaminen, jotta kestävä työllistyminen avoimille työmarkkinoille on mahdollista.

Into nostaa esille, että **palkkatukeen varatut määrärahat ovat jo pidempään vähentyneet merkittävästi ja mahdollisuudet työllistää palkkatuella on jo nyt rajattu hyvin vähiin tai ne ovat poistuneet kokonaan kunnallisilta työpajoilta.** Vuonna 2023 palkkatuetussa työssä oli työpajoilla kaiken kaikkiaan 1636 valmentautujaa, joista nuoria oli 543. Vuonna 2017 valmentautujia oli palkkatuetussa työssä yhteensä vielä 2751, joista nuoria oli 1173. Palkkatuetun työn väheneminen työpajoilla on siis merkittävää. (Nuorisotilastot.fi)

Inton keräämän kyselytiedon perusteella **esitys heikentää kunnallisten työpajojen toimintaedellytyksiä ja toimintaa jouduttaisiin monin paikoin supistamaan tai jopa lakkauttamaan.** Lisäksi joissakin välityömarkkinaorganisaatioissa palkkatuella on palkattu valmennushenkilöstöä. Näissä tapauksissa palkkatuetun työn väheneminen olisi organisaation kannalta erityisen kriittistä.

Palkkatuen rajaaminen heikentää erityisesti vasta valmistuneiden ja vähäisen työkokemuksen omaavien nuorten työllistymistä. Heikossa asemassa oleville nuorille palkkatuettu työ on usein ensimmäinen mahdollisuus saada työkokemusta ja työsuhde, joka tukee myöhempää työllistymistä.

Työpajakentällä myös palkkatuettua työtä on opinnollistettu ja monessa organisaatiossa voi osana työllistämisjaksoa suorittaa esim. tutkinnon osia tai osatutkintoja. **Myös nämä mahdollisuudet osaamisen kasvattamiseen, opintojen ja koulutuksen suorittamiseen ja työllistymisedellytysten parantamiseen vähenisivät.**

Palkkatuen rajaamisella olisi myös laajempia kielteisiä kerrannaisvaikutuksia työpajojen toimintoihin ja niiden tarjoamiin muihin palveluihin. Se heikentäisi mahdollisuuksia rakentaa asiakkaiden tarpeisiin vastaavia ja riittävän pitkiä palvelupolkuja. **Se myös vähentäisi työpajojen mahdollisuuksia tarjota aitoja työtehtäviä ja tuottaa kuntalaisille erilaisia palveluita.** Palkkatukityöllistettyjen poistuminen pakottaa työpajat muuttamaan toimintaansa: aiemmin

ammatillisesti orientoituneita työtehtäviä joudutaan korvaamaan yksinkertaisemmilla tehtävillä, mikä heikentää osallistujien mahdollisuuksia kehittyä ja vahvistaa ammattitaitoaan.

Into haluaa nostaa esille, että työpajojen toimintaedellytyksiä on heikennetty myös muissa hallituksen käynnissä olevissa tai jo toteutetuissa lakiuudistuksissa, eikä näiden yhteisvaikutuksia ole arvioitu lainkaan. Hyvinvointialueuudistuksen myötä kuntien järjestämisvastuulta hävisi keskeinen heikossa työmarkkina-asemassa oleville suunnattu palvelu, kuntouttava työtoiminta, eivätkä hyvinvointialueet ole pystyneet järjestämään palvelua tarpeisiin vastaavasi. Heikennykset ovat johtaneet asiakkaiden palveluvajeisiin ja työpajojen toimintojen supistamisiin tai lakkauttamisiin. Toimenpidevalikoiman kaventuessa uudelle kuntien järjestämisvastuulla olevalle matalan kynnyksen palvelulle on tarvetta sekä nuorten että aikuisten palveluissa. **Peräänkuulutamme, että työpajojen tilannetta arvioidaan ja toteutetaan tarvittavat lakimuutokset, jotta heikossa asemassa olevien palvelut turvataan.**

Palkkatuetun työn vaikuttavuus ja palkkatuetun työn kehittäminen

Into korostaa, ettei yksityiselle ja julkiselle sektorille palkkatuella työllistämistä tule vertailla ilman tarkkaa kohderyhmien tarkastelua ja kaltaistamista. **On huomattava, että yrityksiin työllistetään palkkatuella jo valmiiksi lähempänä työllistymistä olevia henkilöitä**, ja kuntiin (sekä kolmannelle sektorille) puolestaan kauempana avoimista työmarkkinoista olevia ja vahvempaa tukea työllistymiseensä tarvitsevia. Yritykset palkkaavat ne työttömät, joilla on paremmat valmiudet. Kyse on siis eri kohderyhmistä.

Kunnat ja kunnalliset työpajat tarjoavat palkkatuetulla työllään työllistymisen mahdollisuuksia niille, jotka eivät palkkatuellakaan yksityiselle sektorille työllistyisi. Tämä työkokemus sekä itsetunnon ja minäpystyvyyden vahvistuminen kuitenkin tukee työllistymistä jatkossa myös avoimille työmarkkinoille.

Kuntien palkkatuetun työn vaikuttavuutta voidaan lisätä avoimille työmarkkinoille poluttavilla palveluilla, kuten työhönvalmennuksella ja edelleen siirtämisellä. Niitä on tarkoituksenmukaista lisätä. Edelleen siirtämistä tulee helpottaa ja poistaa palkkatukiuudistuksessa siihen tehdyt muutokset. Tämä tulee huomioida palkkatukea uudistettaessa.

Into esittää kohderyhmien laajentamista

Into vastustaa esityksen mukaista palkkatuetun työn rajaamista kuntien tai kuntayhtymien osalta ainoastaan alentuneesti työkykyisen henkilön tai 60 vuotta täyttäneen pitkään työttömänä olleen henkilön palkkaamiseen. Korostamme, että palkkatuetun työn myöntäminen kunnalle tai kuntayhtymälle myös ammatillisen osaamisen parantamiseen tulee jatkossakin olla mahdollista.

Katsomme, että kohderyhmien osalta alentuneesti työkykyisen ja 60 vuotta täyttäneen pitkään työttömänä olleen henkilön lisäksi palkkatuettu työ tulee mahdollistaa erityisesti vastavalmistuneille ja nuorille. Myös pitkäaikaistyöttömät ovat tärkeä kohderyhmä, joiden palkkatuettu työ tulee turvata. Vaihtoehtoisesti palkkatuettu työ tulisi sallia kunnallisilla työpajoilla. Lisäksi tulisi mahdollistaa palkkatuen myöntäminen kunnallisissa

organisaatioissa toteutettavaan oppisopimuskoulutukseen. Nämä muutokset turvaisivat niiden henkilöiden työllistymistä, joilla on suurin riski syrjäytyä, ja mahdollistaisivat siirtymän avoimille työmarkkinoille asteittain.

Esityksessä todetaan, että hallitusohjelman mukaan hallitus uudistaa palkkatukea ja kohdistaa sitä erityisesti yksityiselle ja kolmannelle sektorille. Painotamme, ettei tästä huolimatta ole tarkoituksenmukaista rajata lailla kunnallisia organisaatioita palkkatuen ulkopuolelle. Hallituksen keskeisenä tavoitteena on nostaa työllisyyttä. Palkkatuki – myös kunnallisille toimijoille kohdennettu – on tässä olennainen keino. **Työllisyystavoitteeseen ei voida päästä, jos toimiviksi todettuja keinoja vähennetään.** Työpajakentältä kerättyjen kokemusten mukaan:

> *"Nuorilta viedään viimeinenkin matto jalkojen alta, kun pajan tarjoamat oppisopimuspaikat poistuvat."*
>
> "*Palkkatuettu työ työpajoilla on mahdollistanut monille nuorille ensimmäisen työsuhteisen työkokemuksen ammatillisen koulutuksen jälkeen ja siten edistänyt nuoren jatkosijoittumista työelämään*."
>
> *”Alueemme kunnat miettivät työpajatoiminnan tärkeyttä, tarvitaanko vai lakkautetaanko. Henkilöiden palvelutarve tunnistetaan kunnissa, mutta tällaisissa taloudellisissa tilanteissa entisenkaltaista toimintaa on vaikea perustella, koska taloudellista etua kunnille ei ole. Tästä syystä varmaa on toiminnan pieneneminen, mahdolliset yt:t ja mahdollisesti koko toiminnan alasajo.”*

Palkkatuen poistuminen kunnallisilta työpajoilta siis kaventaa merkittävästi heikossa asemassa olevien henkilöiden työllistymismahdollisuuksia, kasvattaa syrjäytymisriskiä ja vähentää heidän työelämävalmiuksiaan. Se rajoittaa erityisesti heikommassa työmarkkina-asemassa olevien mahdollisuuksia integroitua työelämään.

Työpajatoiminta ja heikossa asemassa olevien palvelut on turvattava monialaisena lähipalveluna. **Kunnallisten työpajojen tarjoamat palkkatukimahdollisuudet on säilytettävä, jotta ehkäistään pitkäaikaistyöttömyyden kasvua ja nuorten syrjäytymistä.** Haavoittuvassa asemassa olevien palveluita ei saa entisestään heikentää.

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry

Rautatieläisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

into@intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi
www.intory.fi

ETSIVÄ NUORISOTYÖ JA TYÖPAJATOIMINTA RY